

Üçüncü minilliyin nəhəng mühəndis qurğusu

BTC-nin təməlini Heydər Əliyev qoydu, İlham Əliyev isə bu kəməri möhtəşəm dəhlizlərə qovuşdurdu

Regionun neft ixracı arteriyası - Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) əsas ixrac boru kəməri 18 ilə yaxındır tam bir sistem kimi təhlükəsiz və ahəngdar surətdə fəaliyyət göstərir. Təməli Ulu Öndər tərəfindən qoyulan və Prezident İlham Əliyev tərəfindən yeni dəhlizlərə qovuşdurulan, zirvələrə çatan BTC bu gün təkcə Azərbaycana deyil, bütün regiona böyük fayda, xeyir-bərəkət gətirir.

Zirvə demişkən, BTC sözün birbaşa mənasında da çox yüksəklərə qalxır. Belə ki, kəmərlər 1768 kilometrlik marşrutu boyu bir neçə dağ silsiləsi qət edir, o cümlədən 2830 metr hündürlükdə özünün ən yüksək nöqtəsinə çatır, eləcə də 3000 yol, dəmir yolu, yeraltı və yerüstü kommunikasiya xətti, eni 500 metrə qədər olan Ceyhan çayının keçidi, 1500-dən artıq su hövzəsi ilə kəşifdir. Ceyhana yaxınlaşarkən yenidən dəniz səviyyəsinə enir.

BTC-yə həmçinin üçüncü minilliyin nəhəng mühəndis qurğusu deyirlər. Çünki bu boru xətti bütün Avrasiya məkanında mövcud olan analoji kəmərlər arasında öz unikalığı ilə seçilir. BTC haqlı olaraq dünya enerji təhlükəsizliyinin əsas elementlərindən biri sayılır.

BTC Ümummilli Lider Heydər Əliyevin şah əsərlərindən biridir və Ulu Öndərin adını şərəflə daşıyır. Bu layihənin uğur salnaməsi Prezident İlham Əliyev tərəfindən ardıcıl davam etdirilir.

BTC çox sınaqlardan keçib. Məlum olduğu kimi, istər ölkəmizin daxilində, istərsə də xaricdə bir sıra qüvvələr müxtəlif əsassız bəhanələrlə onun çəkilişinə mane olmağa cəhd göstərirdilər. Lakin Ulu Öndərin söyləri və dünyadakı siyasi nüfuzu sayəsində maneələrin hamısı dəf olundu. Təməli 2002-ci il sentyabrın 18-də qoyulan kəmərin inşaat işləri ümumilikdə bir neçə il davam etdi. Belə ki, xəttin Azərbaycan hissəsində tikinti 2004-cü ilin sentyabrında sona çatdı. Həmin ilin oktyabrında isə kəmərin Azərbaycan və Gürcüstan hissələrinin birləşdirilməsinə həsr olunmuş "Qızıl qaynaq" mərasimi keçirildi.

2005-ci ilin mayında BTC-nin Azərbaycan, oktyabrında Gürcüstan hissəsi Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə istifadəyə verildi. Kəmərlər eləcə də dövlətimizin başçısının iştirakı ilə tam bir sistem kimi 2006-cı ilin iyul ayında istismara daxil oldu. BTC-nin Ceyhan terminalına çatdırıldığı xam neftlə ilk tanker isə 2006-cı il iyunun 4-də yüklənmişdi. O vaxt təqribən 600 min bərel "Azəri-Çıraq-Günəşli" nefti "British Hawthorn" tankerinə vurularaq Ceyhandan dünya bazarlarına göndərilmişdi.

BTC Xəzər regionundan Aralıq dənizinə təhlükəsiz və məsuliyyətli şəkildə xam neft ixrac etmək üçün çəkilib. Kəmərlər Azərbaycanda 443, Gürcüstanda 249, Türkiyədə 1076 kilometr məsafə qət edir. Ölkəmizdə 13 rayondan - Qaradağ, Abşeron, Hacıqabul, Ağsu, Kürdəmir, Ucar, Ağdaş, Yevlax, Goranboy, Samux, Şəmkir, Tovuz və Ağstafa rayonlarından keçir. Gürcüstanda 7 bölgənin - Qardabani, Marneuli, Tetritskaro, Tsalka, Borjomi, Axaltsixə və Agideni rayonlarının ərazisi boyu uzanır. Xəttin Türkiyədə keçdiyi 9 rayon isə Ərdahan, Qars, Ərzurum, Ərzincan, Sivas, Kayseri, Qəhrəman Maraş, Osmaniyyə və Adanadır.

BTC-nin gündəlik ötürücülük gücü 2009-cu ilin yazınadək bir milyon bərel idi, həmin vaxtdan indiyədək isə 1,2 milyon bərel təşkil edir. Keçdiyi ərazilərin coğrafiyasından asılı olaraq onun borularının diametri 46, 42 və 34 düymdür. Üç tranzit ölkə ərazisində kəmərin 8 nasos stansiyası və 98 siyirtmə məntəqəsi var. Baş nasos stansiyası Səngəçal terminalında yerləşir. Ölkəmizdəki daha bir stansiya Yevlax rayonu ərazisindədir. Növbəti iki stansiya Gürcüstanda və dördü Türkiyədə fəaliyyət göstərir.

Prezident İlham Əliyev BTC-nin istifadəyə verilməsinin mühüm əhəmiyyət daşıdığını qeyd edərək deyib: "Bu kəmərin fəaliyyətə başlaması ilə Azərbaycanın qarşısında yeni üfüqlər açılır, yeni imkanlar açılır. Azərbaycan iqtisadi cəhətdən çox zəngin ölkəyə çevriləcəkdir. Ölkədə bütün sosial problemlər öz həllini tapacaqdır. Azərbaycan çox önəmli neft ixrac edən ölkəyə çevrilir. Əminəm ki, neftdən əldə olunan gəlirlərdən istifadə edilməklə Azərbaycanda bütün sosial məsələlər qısa müddət ərzində öz həllini tapacaq və Azərbaycan dünya iqtisadiyyatına daha inamla inteqrasiya edəcəkdir".

İndi bunlar realıqdır. Layihənin operatoru olan bp şirkətinin məlumatına görə, istismara verildəndən 2023-cü ilin ilk üç rübü ərzində BTC üzrə əməliyyat xərclərinə təxminən 86 milyon dollar, əsaslı xərclərə isə 25 milyon dollar vəsait sərf olunub. Sentyabr ayının sonunadək kəmərlər vasitəsilə ümumilikdə təqribən 554 milyon ton (4,2 milyard bərel) xam neft nəql edilib və Ceyhanda 5482 tankerə yüklənərək dünya bazarlarına göndərilib. BTC-nin ümumilikdə 4 milyard bərel neft ixracına nail olması əlamətdar bir uğur kimi keçən il yanvarın 18-də qeyd edilib.

Üç rüb ərzində BTC vasitəsilə ixrac olunmuş təqribən 23 milyon ton (təxminən 171 milyon bərel) xam neft və kondensat Ceyhan terminalında 238 tankerə yüklənib və yola salınıb. Hazırda BTC boru kəməri əsasən Azərbaycandan "Azəri-Çıraq-Günəşli" nefti və "Şahdəniz" kondensatı daşıyır. Bundan əlavə, BTC vasitəsilə Xəzərin digər regional xam neft və kondensat həcmələri (Qazaxıstan və Türkmənistan) da nəql olunur.

BTC-nin əhəmiyyəti həm də onun özündən sonra neçə-neçə nəhəng layihəyə yol açmasındadır. Prezident İlham

Əliyevin dediyi kimi: "Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin tikilməsi nəticəsində biz artıq pəncərədən başlayaraq böyük qapı açdıq. Azərbaycanı beynəlxalq enerji ailəsinə daxil edə bildik. Həm siyasi, həm iqtisadi baxımdan böyük uğurlar əldə edə bildik".

Kəmərlər Bosfor və Dardanel boğazlarından yan keçməklə həmçinin ekoloji riskləri azaldır. Boruları bütün marşrut boyu torpaq altında basdırılmış bu kəmərlər, necə deyərlər, səsiz-səmirsiz, ətraf mühitə ziyan vurmada və insanlara narahatlıq gətirmədən işini davam etdirir.

...İndi qışın, necə deyərlər, oğlan çağıdır. Bakıda havalər mülayim keçsə də, BTC-nin qət etdiyi bir çox ərazi qarlı-buzla örtülüb. Lakin BTC üçün heç bir maneə yoxdur. Xatırladaq ki, kəmərin bir hissəsi keçən il Türkiyənin zəlzələ baş verən bölgələrindən keçir. Bununla belə o zaman neftin axını təhlükəsiz davam etmişdi. Çünki tikinti zamanı xəttin möhkəm boruları həm də etibarlı şəkildə örtüklənmişdi. Bir sözlə, BTC bütün sınaqlardan şərəflə çıxır.